

ТЕМА:
«Поняття і види компетенції Євросоюзу»

ЗМІСТ

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА СУТЬ КОМПЕТЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	3
1.1. Поняття компетенції Європейського Союзу	3
1.2. Правові джерела компетенції Європейського Союзу	3
РОЗДІЛ 2. КАТЕГОРІЇ ТА СФЕРИ КОМПЕТЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	4
2.1. Категорії компетенції Європейського Союзу	4
2.2. Сфери компетенції Європейського Союзу	5
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ЄС ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ДЕРЖАВ	6
3.1. Основні принципи компетенції Європейського союзу	6
3.2. Співвідношення компетенції ЄС та держав-членів	6
ВИСНОВОК	9
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	Error! Bookmark not defined.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження: Міжнародно-правовий статус Європейського Союзу (далі – ЄС) дозволяє йому не тільки вступати в міжнародні правовідносини з державами-членами ЄС, третіми країнами та міжнародними організаціями, але і у визначених міжнародними договорами межах поширювати сферу свого впливу на них, приймати обов'язкові до виконання резолюції та інші акти. При цьому, міжнародно-правовий статус ЄС має складну структуру, в основі якої знаходиться компетенція ЄС.

Для реалізації проголошених цілей Європейський Союз необхідно було наділити відповідною компетенцією. Слід зазначити, що на кожному етапі інтеграційного процесу відбувається досягнення балансу інтересів ЄС і держав-членів.

Питанням дослідження виокремлення особливостей компетенції Європейського Союзу присвятили свої праці такі науковці, як І. Грицяк, В. Муравйов, О. Волощук, З. Балабаєва, О. Киричук, В. Копійка, О. Красівський, В. Стрельцов, В. Жбанков та ін.

Об'єктом дослідження є компетенція Європейського Союзу.

Предметом дослідження є основні категорії та сфери компетенції ЄС.

Метою дослідження є визначення особливостей компетенції Європейського Союзу та розмежування компетенції між Європейським Союзом і державами-членами.

Відповідно до мети були поставлені наступні **завдання**:

- Визначити поняття компетенції Європейського Союзу;
- Розглянути правові джерела компетенції Європейського Союзу;
- Виокремити категорії та сфери компетенції Європейського Союзу;
- Дослідити основні принципи компетенції Європейського Союзу;
- Визначити співвідношення компетенції ЄС та держав-членів.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається із вступу, трьох взаємопов'язаних розділів, висновку та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ ТА СУТЬ КОМПЕТЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1.1. Поняття компетенції Європейського Союзу

Розуміння компетенції ЄС як основоположного елементу його міжнародно-правового статусу, передусім, потребує визначення категорії «компетенція». Словникове значення цієї категорії розкривається як добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи, особи [6, с. 874].

Як справедливо з цього приводу зауважує О.Т.Волощук, тлумачення компетенції дає змогу виділити загальне змістовне навантаження даного терміну, що полягає у: знаннях, які повинна мати особа; колі питань, в яких особа повинна бути обізнана; досвіді, необхідному для успішного виконання роботи у відповідності з установленими правилами, законами, статутом [7, с. 116].

1.2. Правові джерела компетенції Європейського Союзу

Обсяг компетенції ЄС постійно зростає на всіх етапах його історії і ще більше збільшився після реформи Лісабонського договору 2007 р. Європейська об'єднання вугілля і сталі - перше з Європейських співтовариств, покладених в основу Союзу, - було організацією спеціальної компетенції, яка охоплювала лише дві галузі промисловості (вугільну та сталеливарну).

Після створення в 1957 р. ЄЕС, а також Євратому предмети ведення майбутньої першої опори Союзу були поширені на всю економічну систему. Нарешті, після створення на базі Європейських співтовариств Європейського Союзу компетенція ЄС стала охоплювати всі основні сфери суспільного життя, тобто стала справді загальною компетенцією.

РОЗДІЛ 2. КАТЕГОРІЇ ТА СФЕРИ КОМПЕТЕНЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

2.1. Категорії компетенції Європейського Союзу

З метою чіткішого розмежування компетенції та відповідальності між європейським (союзним) і національним (внутрішньодержавним) рівнями публічної влади, Лісабонський договір 2007 р. за зразком багатьох федеральних держав включив в установчі документи ЄС спеціальний розділ, присвячений визначенню різних категорій компетенції Союзу — розділ I «Категорії і сфери компетенції Союзу» частини першої Договору про функціонування ЄС.

Кількість сфер виключної компетенції Союзу відносно невелика — п'ять (ст. 3 Договору про функціонування ЄС), до них належать:

- встановлення мита загального митного тарифу й інші питання «митного союзу» в рамках ЄС;
- встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування єдиного внутрішнього ринку ЄС (заборона узгоджених дій підприємств, що порушують конкуренцію, зловживання домінуючим становищем, правила надання державної допомоги підприємствам у ЄС та ін.);
- грошова політика відносно держав-членів, що перейшли на євро;
- визначення квот на рибальство й інші питання збереження морських біологічних ресурсів у рамках спільної політики з питань рибальства як особливого напрямку спільної сільськогосподарської політики ЄС;
- включаючи встановлення антидемпінгових мит й інших захисних заходів відносно продукції з третіх країн.

Аналіз більш ніж піввікової історії еволюції компетенції Європейського Союзу, дозволяє сформулювати деякі тенденції її розвитку:

- а) поступова диференціація компетенції Європейського Союзу за рахунок встановлення більш чітких критеріїв її розмежування з компетенцією держав-членів;

б) демократизація та спрощення механізму реалізації компетенції Європейського Союзу. Скорочується кількість питань, по яких при голосуванні в Раді держави-члени мають право вето, збільшується роль Парламенту в законодавчому процесі та його контрольні повноваження, підвищення ролі національних парламентів у прийнятті рішень на рівні Союзу;

в) розширення предметної компетенції Європейського Союзу, яке проявляється в поступовому збільшенні кількості питань у різних сферах суспільного життя прямо віднесених до його відання установчими договорами;

2.2. Сфери компетенції Європейського Союзу

Відповідно до установчих документів (Договорів) ЄС компетенція ЄС (як внутрішня, так і зовнішня) підрозділяється на окремі сфери - сфери компетенції. Термін «сфери компетенції» ЄС служить для позначення предметів відання і напрямків діяльності Союзу в різних галузях суспільного життя.

Явно виражена зовнішня компетенція визначена у таких сферах, як СЗППБ (статті 21-46), СТП (статті 206-207), співробітництво з третіми країнами і гуманітарна допомога (статті 208-214), обмежувальні заходи (ст. 215), міжнародні договори (статті 216 -219) тощо. Проте хибною є думка про те, що якщо в установчих договорах згадана якась сфера явно вираженої компетенції ЄС, то жодних питань стосовно меж такої компетенції не повинно виникати.

Таким чином, Суд ЄС при визначенні паралельної договірної компетенції співтовариства не обмежився тільки посиланням на нормативно-правові акти об'єднання, а додав до нього ще й Акт про приєднання, тобто міжнародну угоду між Співтовариством та державою (Великою Британією), яка вступила до ЄЕС, а також послався на саму природу речей, щоправда, без будь-якого пояснення того, що вона означає.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ ЄС ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ДЕРЖАВ

3.1. Основні принципи компетенції Європейського союзу

Європейські Співтовариства і Європейський Союз створені на базі передачі в їх відання певних суверенних прав державами-учасниками об'єднання. У рішенні Суду від 15 липня 1964 р. записано: «Створивши на необмежений термін Співтовариства, що мають свої власні інститути, статус юридичної особи, власну правоздатність і міжнародну правосуб'єктність і, зокрема, реальні повноваження, витікаючі з обмеження компетенції або передачі повноважень Співтовариству, держави-члени обмежили в певних галузях свої суверенні права і, тим самим, створили сукупність правових норм, що зобов'язують як їх громадян, так і їх самих» [22, с.219].

3.2. Співвідношення компетенції ЄС та держав-членів

Компетенція ЄС – сукупність прав і повноважень, необхідних для реалізації мети, завдань і цілей Європейського Союзу.

Залежно від ступеню обмеження суверенних повноважень держав-членів, компетенція ЄС поділяється на три види (ст. 2 Договору про функціонування ЄС)

- виключна;
- додаткова (допоміжна)
- спільна (конкуруюча).

У деяких сферах Європейський Союз має повноваження обходити цю класифікацію. Наприклад, Спільна закордонна та безпекова політика ЄС не підпадає під жодну з трьох перерахованих категорій компетенції.

Виключна компетенція

У межах виключної компетенції правом здійснювати законодавчу діяльність й ухвалювати юридично обов'язкові для держав нормативні акти наділений Європейський Союз (його інституції). Держави-члени мають право ухвалювати акти лише на виконання відповідних приписів ЄС.

До таких сфер віднесено (ч. 1 ст. 3 Договору про функціонування ЄС):

- митний союз;
- встановлення правил конкуренції, необхідних для функціонування внутрішнього ринку;
- монетарна політика (тільки для держав-членів, валютою яких є євро);
- збереження морських біологічних ресурсів у рамках спільної політики у сфері рибальства;
- спільна торгівельна політика.

Спільна компетенція

Спільна компетенція охоплює сфери, в межах яких можуть діяти як ЄС, так і держави-члени. Більшість правових актів ЄС підпадають під категорію спільної компетенції. Цей перелік наведено у статті 4 Договору про функціонування ЄС:

- внутрішній ринок;
- соціальна політика;
- економічна, соціальна та територіальна єдність;
- сільське господарство, рибальство (за винятком питань щодо збереження морських біоресурсів);
- навколишнє середовище;
- захист прав споживачів;
- транспорт;
- транс'європейські мережі;
- енергетика;
- простір свободи, безпеки та справедливості;
- спільні проблеми безпеки, в питаннях охорони здоров'я (щодо аспектів, визначених у Договорі про функціонування ЄС).

Цей перелік не є вичерпним і формується за залишковим принципом: сфери компетенції ЄС, які не охоплені його виключною та допоміжною компетенцією, є сферами спільної компетенції.

Допоміжна компетенція

Відповідно до ст. 6 Договору про функціонування ЄС допоміжна компетенція ЄС охоплює такі сфери:

- охорона та поліпшення здоров'я людей;
- промисловість;
- культура;
- туризм;
- освіта, професійне навчання, молодь та спорт;
- цивільний захист;
- адміністративне співробітництво.

У наведених сферах ЄС може здійснювати заходи, спрямовані на підтримку, координацію або доповнення дій держав-членів, але не підмінити їх компетенцію. У статті 2(5) Договору про функціонування ЄС чітко зазначено, що юридично обов'язкові норми ЄС, прийняті на основі положень договорів, що стосуються цих сфер, не повинні призводити до гармонізації законодавства чи правил у державах-членах ЄС. Таким чином, компетенція ЄС у зазначених сферах досить обмежена [17].

ВИСНОВОК

На підставі вищевикладеного, можна зробити висновок, що поняття «компетенція Європейського Союзу» відрізняється від поняття компетенції держав. Компетенція держави стосується всіх сфер суспільного життя, а компетенція Європейського Союзу має частковий характер, не є повною, тобто не стосується чи стосується неповною мірою всіх сфер суспільного життя.

Компетенція ЄС – це сукупність прав і повноважень, необхідних для діяльності Союзу. Вони стосуються питань, що перебувають у віданні ЄС (предметна компетенція), і здатності Союзу впливати на вирішення питань предметної компетенції (регулююча компетенція). Різновидом регулюючої компетенції є юрисдикційна компетенція.

Компетенцію Європейського Союзу в теоретичному аспекті можна визначити як сукупність предметів відання, владних та інших повноважень із регулювання сфер суспільного життя, визначених і делегованих Союзом державами-членами в установчих документах, що мають за своєю природою міжнародно-правовий характер.

Отже, компетенція ЄС є визначальним елементом його міжнародно-правового статусу, у зв'язку з чим питання щодо визначення меж компетенції ЄС та сфер, на які вона поширюється, досить детально врегульовані Договором про Європейський Союз, Договором про функціонування Європейського Союзу та окремими додатками (протоколами) до цих договорів. Між тим, потребують уточнення межі компетенції ЄС у відносинах з третіми країнами. При вирішенні цього питання слід виходити з необхідності оптимального поєднання принципів збереження незалежності та суверенітету кожної держави та інтеграції європейських принципів та стандартів у законодавстві цих держав.